

เทศน์เช้า วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาธรรมะว่าอย่างนี้ละ การเกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก การเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เพราะจิตมันต้องเกิดตลอดเวลา เวลาเกิดนี่บุญพาเกิดนะ ถ้าบุญไม่พาเกิด เพราะจิตมันหยุดไม่ได้ ไม่มีการเว้นวรรค จิตมันจะหมุนไปตลอดเวลา ทีนี้พอเกิดขึ้นมา ว่าบุญพาเกิดแล้ว เกิดเป็นมนุษย์นี่ มนุษย์มีศีลมีธรรม มีศีลธรรมจริยธรรม มนุษย์ถึงต่างจากสัตว์ ทีนี้ต่างจากสัตว์ เห็นไหม การดำรงชีวิตนี่แสนยาก เห็นไหม การยึดครองประเทศ การทำสงครามนะง่าย แต่ถ้าชนะแล้วจะปกครองเขานี่ยาก

ชีวิตเราก็เหมือนกัน คุณิเวลาเกิดมาทั้งชีวิต เห็นไหม มันทุกข์ยากขนาดไหน แล้วว่าสิ่งนี้เป็นประเสริฐๆ ประเสริฐทำไมมันทุกข์อย่างนี้ละ มันทุกข์อย่างนี้เพราะอะไร เพราะสัจจะมันเป็น อย่างนี้ไง สัจจะ อริยสัจจะ

อริยสัจจะ เห็นไหม ถ้าเรายังอยู่ในสมมุติสัจจะมันก็จะเกิดตาย แล้วสมมุติสัจจะเราก็ไม่เห็น ไร เราไม่เห็นสมมุติสัจจะอันนี้ แล้วเราก็ยึดมั่นไปว่าสิ่งนี้จะมีความสุขของเรา สิ่งนี้จะ เป็นความสุขของเรา..

แต่เวลาเราเสียดสละออกไป คุณิทำบุญกุศล ที่เราทำบุญกุศลอยู่นี้ ทำบุญกุศลก็เอากิเลสเข้ามา นะ กิเลสทำบุญกุศลเราก็จะเหยียบหัวเขาไป ฉะนั้นจะต้องเป็นหัวหน้า ฉะนั้นจะต้องเป็นผู้มีชื่อเสียง ชื่อเสียงนี้บุญมันก็ไม่บริสุทธ์ เห็นไหม ปฏิคาหก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ให้ทิ้ง เหว” ทำบุญด้วยการทิ้งเหว มันมีเท่าไรนะเราสละออกไปโดยบริสุทธ์ของเรา

สมบัตินี้ได้มาด้วยเจตนาบริสุทธ์ การสร้างกุศลด้วยบริสุทธ์ ทำบุญกุศลแล้วชื่นใจ บุญอัน นี้สำคัญกว่าวัตถุ สำคัญกว่าเงินทอง สำคัญเพราะอะไร เพราะนี่บุญพาเกิดๆ ตรงนี้ไง บุญพาเกิด

เพราะใจมันได้สะสมมาอย่างนี้ แล้วใจทุกดวงนะ ทุกดวงใจ เหริยญมี ๒ ด้าน เหริยญใดมีด้านเดียว ละ มีหัวกับก้อย ดวงใจทุกดวงใจที่ไม่เคยทำชั่วเลยไม่มี มันมีทำชั่วกับทำดีมาตลอด

ดวงใจของเราที่เกิดตายเกิดตาย มันทั้งทำดีมาด้วย ทำบาปอกุศลมาด้วย แล้วเกิดถ้ามันเสวย บาปอกุศลมา มันก็เกิดชาตินั้นก่อน เห็นไหม ฟังสิ! โอกาส เห็นไหม เราเกิดชาติใดก็แล้วแต่ มันก็เป็นสถานะ มันเหมือนตำแหน่ง สถานะนั้นมันก็ต้องใช้จนกว่าจะหมดชีวิตไป

แล้วถ้าแก้ให้ทำความชั่วหรือทำอะไร แล้วเราไหลไปเกิดในสิ่งที่เป็นนรกอเวจีต่างๆ อายุ เวลาที่เหมือนกับเราเนี่ย เหมือนกันที่ว่าเกิดมาแล้ว เราต้องใช้ชีวิตจนกว่าเราจะหมดอายุขัยของเรา เห็นไหม หมดอายุขัยนะ คนเราประสบอุบัติเหตุ คนเราต่างๆ นี่ตายไปเหมือนกัน นรกอเวจี เห็นไหม

ครูบาอาจารย์เวลาท่านทำบุญกุศล เวลาช่วยแม่จากนรกขึ้นมา สวดปาติโมกข์แทนองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระเราสวดปาติโมกข์ เมื่อก่อนปาติโมกข์คือศีล ๒๒๗ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้แสดงเอง เพราะอะไร เพราะเพื่อให้สงฆ์เป็นปึกแผ่น มนุษย์อยู่ด้วยกัน ได้ด้วยกฎกติกา

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าของศาสนา ถ้าบัญญัติสิ่งใด แล้วใครยังฝ่าฝืนนะ ถ้าฝ่าฝืนนะเป็นอาบัติหมด เป็นอาบัติปาจิตตีย์ๆ ไป เห็นไหม แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติเป็นธรรมวินัยไว้ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้แสดงเอง แล้วเวลาแสดงไปแล้ว ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำอะไร ในสังคมนั้นมีสงฆ์ที่ไม่บริสุทธิ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารอ รอบอก จนพระอานนทนิมนต์แล้วนิมนต์อีก เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสลคใจนะ บอก “สงฆ์ไม่บริสุทธิ์ เราแสดงไปสงฆ์ที่ไม่บริสุทธิ์นั้นจะมีบาปมาก”

พระโมคคัลลานะกำหนดวาระจิตดูเลย เห็นพระ ๒ องค์ไม่บริสุทธิ์ จูงมือออกไป เห็นไหม แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสลคใจใจ ถึงบอก “ต่อไปนี่เราจะไม่แสดงปาติโมกข์แล้ว ให้พระเป็นผู้แสดงปาติโมกข์แทนเรา” เห็นไหม ผู้ที่แสดงปาติโมกข์นี้ตั้งมารดาขึ้นมาจากนรกนะ

แล้วมารดาเรา เกิดมา ลูกมาบวชมาแล้ว มันก็เป็นตคนรกหรือ มันก็ว่าได้บุญได้กุศล เห็นไหม ได้ ๑๖ กัป ๑๖ กัปมันก็เป็นบุญอย่างที่เรทำบุญกุศลทำบาปอกุศล เหริยญมี ๒ ด้าน เวลาตาย

จิตไปนึกถึงอะไรล่ะ ถ้าตาย จิตนึกถึงสิ่งที่คุณงามความดี ในโบราณของเราจะสอนไว้ว่า เวลาคนจะสิ้นอายุขัยให้นึกถึงพระก่อน เห็นไหม นึกถึงพระเพราะนึกถึงคุณงามความดีของเรา

เหมือนเราออกจากบ้าน เราแต่งเสื้อผ้าอะไร เราก็ได้ตำแหน่งนั้น เห็นไหม เราเป็นข้าราชการ ถ้าแต่งข้าราชการมาวันนี้ เราเป็นข้าราชการ ถ้าแต่งไปรเวทออกไป เราก็จะเป็นประชาชนธรรมดา

จิตก็เหมือนกัน ขณะที่มันเสวยอารมณ์ดี มันก็อารมณ์ดี บุญกุศลนี้พาเกิด เชื่อ ใจส่วนที่ดีพาเกิดก่อน สิ่งที่เป็นเหรียญซีกหัวพาเกิดก่อนก็ไปเกิดตำแหน่งที่ดี นี่ไง สร้างคุณงามความดีไว้ แต่เวลาเราสร้างคุณงามความดีไว้มหาศาลเลย แต่เวลาเราออกจากร่างไป นึกถึงเหรียญทางด้านก้อย เห็นไหม ด้านบาปอกุศล มันก็ไปเสวยก่อน สิ่งนี้พอเสวยแล้ว ตำแหน่งได้แล้ว มันต้องไปถึงตลอดชีวิตไง

แต่พระเวลาสวดปาติโมกข์ ทำการแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะอะไร เพราะเรื่องของโลกนะ โยมนี้หน้าที่ทำทำงานกัน ทำหน้าที่การงานหวังปรารถนาความสุขกัน แต่มันเป็นสมมุติ คุณิเราไปพักผ่อน เราไปต่างๆ กลับมานี้เหนื่อยมาก แต่ทำไมเราพอใจล่ะ เหนื่อยมาก เสียตั้งค์ทุกอย่าง พักผ่อนกลับมา

แต่ถ้าเป็นทางพระเรา เห็นไหม สโมสรสันนิบาตของสงฆ์ ๑,๒๕๐ องค์ นั่งเฉยๆ ใจ นั่งเงียบเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์ เห็นไหม ไม่ทำความชั่วทั้งหมด ทำความดี ทำจิตให้ผ่องแผ้ว ทำจิตให้พ้นจากอกุศลทั้งหมด สิ่งนี้เป็นสโมสรสันนิบาต คือการพักผ่อน

นี่เราทำบุญกุศล สิ่งที่ว่าพระเวลาสวดปาติโมกข์แล้วได้บุญกุศลมากเพราะอะไร เพราะว่าสังคมาของพระ สังคมาของผู้ประพฤติปฏิบัติมันจะเกิดความสุขจริง มันเป็นวิมุตติสุข มันไม่ใช่สุขแบบพวกเราไง อย่างพวกเรานี้เราอาศัยเครื่องอามิส ต้องมีสิ่งตอบสนองกับดวงใจ ถ้าดวงใจมีสิ่งตอบสนองกับมันไป มันพอใจขึ้นมา มันก็จะมีแต่ความสุข สุขอันนี้เกิดจากอามิส

ถ้าเราเริ่มทำความสงบของใจ เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สุขอันละเอียดเข้าไป เราพยายามทำความสงบของเรา ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาได้ ความสุขอย่างนี้มันไม่เจือด้วยอามิส

มันเป็นเพียงความสุขของตัวเอง เห็นไหม มันต้องใช้สติ ใช้สิ่งต่างๆ เข้าไปยับยั้ง แล้วเกิดถ้ามี
ปัญญาเข้าไปใคร่ครวญในหัวใจเข้าไปอีก มันชำระสิ่งต่างๆ ยับยั้งที่ว่าเชื้อไขๆ ที่พาเกิดพาดาย

สิ่งที่ยังมีเชื้อไขอยู่มันยังพาเกิดพาดาย ดิก็พาไปเกิดที่ดี ทำคุณงามความดี เห็นไหม ผู้ที่พระ
ปฏิบัติไม่ยอมไปเกิดเป็นเทวดาเลย ไม่ยอมไปเกิดเป็นพรหมเลย เพราะ ๘๐,๐๐๐ ปี ๔๐,๐๐๐ ปี
๑๐๐ ล้านปีอย่างนี้ อยู่ที่พรหมแต่ละชั้นอายุมันนานขนาดไหน แล้วศาสนาเรา ๕,๐๐๐ ปีเท่านั้นเอง
ถ้า ๕,๐๐๐ ปี แล้วหมุนไปอย่างนี้ ถึงว่าพระศรีอริยเมตไตรยก็ ๘๐,๐๐๐ ปี

สิ่งหมุนไปๆ แล้วเรา วัฏฏะมันวนไปอย่างนี้ นี่วัฏฏะ สิ่งวัฏฏะถึงว่า วัฏฏะ เห็นไหม นี่
ผลของวัฏฏะ ผลของการเกิดในวัฏฏะ อายุขัย คุณติ คุณอย่างแมลง เราคุณติ อายุมัน ๗ วัน เรานี้ ๑๐๐ ปี
เราว่าเราอายุยืนนะ คุณสัตว์ต่างๆ คุณสิ่งที่มีอายุยืนอายุสั้น แม้แต่ในภพของเราอายุมันก็ต่างกัน เวียน
ตายเวียนเกิดนะ

ในพระไตรปิฎก คหบดีเป็นเพื่อนของบิดาของพระสารีบุตร แล้วพระสารีบุตรปรารถนาจะ
ไปโปรดมหาศาลเลย แต่เขาเป็นคนทุกข์จนเจ็บใจ เห็นไหม เวลาเป็นคนทุกข์จนเจ็บใจ พระสารี
บุตรไปโปรด อายุ ไม่กล้าออกมาใส่บาตร เป็นคหบดีแล้วกลับมาเป็นคนทุกข์จนเจ็บใจ

สุดท้ายวันหนึ่งได้ไปปรับจ้างมา แล้วได้ผ้ามาอยากถวายพระสารีบุตร เพราะพระสารีบุตรมา
โปรดบ่อย พอเห็นพระสารีบุตรจะหลบเข้าหลังบ้านเลย อายุๆ สุดท้ายแล้วพอพระสารีบุตรไป
โปรด เห็นไหม รักพระสารีบุตรมากเพราะรู้ว่า เป็นลูกของเพื่อน แล้วรักมากเพราะเป็นคนที่ดี แล้ว
รู้ด้วยว่าเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา เห็นไหม รักพระสารีบุตรมาก

พอทำบุญวันนั้นเสร็จ..ตาย ไปเกิดในครรภ์มารดาเพราะอะไร เพราะทำบุญด้วยความ
บริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะใจมันปรารถนามาก เกิดเป็นเด็กมา เพราะไปเกิดเป็นเด็ก แล้วไปเกิดใน
ครอบครัวที่อุปฐากพระสารีบุตร เขานิมนต์พระสารีบุตรไปนะ ไปปรับไทยทาน ไปฉลองอายุเด็ก
มันเกิด เห็นไหม ให้ผ้าอย่างดี เกี่ยวผ่านันตกถวายพระสารีบุตร เห็นไหม ๗ ขวบได้ออกบวช

นี่เป็นพ่อเพื่อนของพระสารีบุตร แล้วก็ตายไปเกิดเป็นเด็ก เด็กนั้นก็มาเกิดแล้วมาบวชเป็น
ลูกศิษย์ของพระสารีบุตร พระสารีบุตรสอนจนเป็นพระอรหันต์ขึ้นมานะ มีบุญกุศลมหาศาลเลย
เพราะทำบุญมหาศาล

ชีวิตคนๆ หนึ่งในชีวิตนี้ กับชีวิตของอีกจิตหนึ่ง เห็นไหม หมุนเวียนตายเวียนเกิด ยังกลับมาพร้อมกันได้ กลับมาทันกันได้ ชีวิตของเพื่อนพ่อพระสารีบุตรกลับมาเกิดเป็นเด็ก แล้วกลับมาเป็นลูกศิษย์ แล้วพระสารีบุตรพาไปปฏิบัติจนถึงที่สุดแห่งทุกข์ นี่เวียนตายเวียนเกิดอย่างนี้ นี่ผลของวิญญะ วิญญะเป็นอย่างนี้

เราถึงว่าชีวิตคือการเกิดแล้ว การดำรงชีวิตมันยาวไกลไป วันคืนล่วงไปๆ นะ ผู้ที่มีความสุขเวลานี้ไปเร็วมาก ผู้ที่มีแต่ความทุกข์ เวลามันเชื่องช้ามาก สิ่งที่การดำรงชีวิตอยู่ ต้องตั้งสติใจ เราถึงต้องฝึกฝน เห็นไหม เวลาพระเราเข้าพรรษาออกพรรษา ๓ เดือนพยายามตั้งสติ ตั้งสัจจะ เห็นไหม ผู้ใดถือธุดงค์วัตร นี้ธุดงค์วัตร ๓ เดือน พยายามจะเร่งรัด ถึงเวลาคราวเร่งความเพียรนะ ต้องตั้งสติของเราไว้ ต้องพยายามตั้งสติ แล้วพยายามตั้งสัจจะ แล้วพยายามฝืนให้ได้ใจ ฝืนให้ได้

เราบอกว่าสิ่งนี้ไม่เป็นประโยชน์ เวลาประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่จะต้องลงทุนนะ ไม่เป็นประโยชน์ คุณนักกีฬา เห็นไหม นักวิ่ง เวลาเขาฝึกซ้อมกันนะ เขาเอายางรถยนต์ผูกใส่เอาไว้ แล้ววิ่งไป มันเป็นประโยชน์ไหม เขาวิ่งแข่งขัน เขาไม่ได้วิ่งลากยางรถยนต์ แต่การลากยางรถยนต์นั้นเพื่อให้ร่างกายมันแข็งแรง

คุณการประพฤติปฏิบัติของเราก็เหมือนกัน การประพฤติปฏิบัติของเรามันต้องตั้งสติ มันต้องมีการอดอาหาร มีการผ่อนกันๆ แล้วก็บอกสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ๆ แล้วทำไมเวลานักกีฬามันวิ่งซ้อมของมัน มันเอายางผูกของมันเป็นประโยชน์อะไรของมันล่ะ ก็เพื่อให้มันเข้มแข็งขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน เราปฏิบัติ เราต้องตั้งสติของเรา เราต้องตัดทอนสิ่งที่ส่งเสริมกิเลสใจ ถึงต้องตั้งสัจจะ แล้วทำของมันให้ได้ ถ้าทำของเราให้ได้แบบนี้ เราจะมีโอกาสของเราใจ เพราะอะไร เพราะเราเห็นโอกาสของเรา แล้วเราว่าการทำอย่างนี้มันจะได้ผลตอบแทน

นี่มันถึงว่าถ้ามีเหตุมันก็มีผล เราสาวไปหาเหตุ เห็นไหม ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ แล้วเหตุมาจากไหนล่ะ ใอนี้มันจะเอาแต่ผลนะ ตะครุบแต่เงา จะเอาแต่ผลๆ แล้วเหตุมันไม่มีใจ จะทำมาหากินก็ทุกข์ยาก จะประพฤติปฏิบัติก็ทุกข์ยาก อะไรก็ทุกข์ยากไปหมดเลย แล้วไม่กล้าเลย

“ทุกข์ควรกำหนด” ทุกข์ควรกำหนด ทุกข์ควรเผชิญกับมัน ทุกข์ควรต่อสู้กับมัน หว่าเหตุมันเป็นเพราะเหตุใด ถ้ามันเป็นเรื่องของกรรม เอ้า..ยอมรับสภาวะกรรมนั้นไป เราทำคุณงามความดีไป ถึงที่สุดแล้วกรรมนี้ต้องพ้นจากเราไปได้ เห็นไหม กรรมมันก็เป็นอนิจจัง ทุกอย่างเป็นอนิจจังหมด เพราะเราลงใช้หมดแล้วมันก็หมดไป

ถ้ามันมีกรรมอยู่ เราก็สิ้นไป ถ้ามีกรรมอยู่ แล้วเราไปอ่อนแอกับมัน เราก็อ่อนด้อยกับมัน มันก็ไปสร้างสิ่งที่โลกธรรม มันบาปอกุศล ถ้ามีกรรมก็ประชดใจ ประชดชีวิต ทำให้ชีวิตต่ำต้อย ถ้าเราไม่ประชดชีวิตนะ มีสติจะ เห็นไหม สุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์กับตัวเอง เราเป็นสุภาพบุรุษ เราจะชื่อสัตย์กับตัวเอง เห็นไหม ชื่อสัตย์กับตัวเองก็ทำตามตรงไม่บรรทัดนั้นเข้าไป

ไม่บรรทัดเข้าไปนะ ธรรมใจ ทวนกระแสเข้าไป มันจะเข้าไปถึงจิตของเรา ถ้าเข้าไปถึงจิตของเรามันจะเห็นคุณค่าใน การเกิดการตายมาที่ภพที่ชาติ เวียนตายเวียนเกิดมาขนาดไหนนะ เราไม่เคยสัมผัสอย่างนี้เลย ถ้าความสัมผัสอย่างนี้มันจะเป็นสิ่งที่ปัจจัยตั้ง มันรู้จำเพาะตน รู้เฉพาะจิตนั้น

ศาสนาพุทธนี้สำคัญตรงนี้ สำคัญต้องรู้จำเพาะตน แต่สื่อความหมายได้ ผู้รู้กับผู้รู้จะรู้จักกัน เห็นไหม เราเปรียบเหมือนกับเรือลำหนึ่งออกไปในทะเล เป็นเรือที่ใหญ่โตมาก ต้องมีกัปตัน ถ้ามีกัปตันจะควบคุมเรือนี้ไปได้ ถ้าเรือลำหนึ่งใหญ่โตมากออกไปกลางทะเลแล้วกัปตันไม่มีหรือกัปตันป่วย กัปตันตายในขณะนั้นนะ เรือจะคว้างคว้างอยู่กลางทะเลนะ

นี่ก็เหมือนกัน ผู้รู้ เห็นไหม ผู้ที่สื่อสารกันได้ ผู้รู้นี้จะเข้าใจได้ สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์กับเรานะ แล้วถ้าผู้รู้มันมีเท่าไร เห็นไหม คุณเรือนี้ไปประเทศไทย ประเทศไทยเรือลำหนึ่ง แล้วผู้ที่เป็นกัปตันคนหนึ่งกับผู้บริหารเรือประเทศนี้ แล้วคนที่บริหารประเทศนี้เป็นคนดี เรือนี้ก็จะไปตลอดรอดฝั่ง เห็นไหม นี่ประเทศนะ

แต่การตายของเรายิ่งกว่าประเทศอีกเพราะอะไร เพราะการเกิดการตายของเรา การตายการเกิดของจิตมันซับซ้อนมาขนาดไหน แล้วถ้าเป็นผู้รู้ เห็นไหม ผู้เป็นธรรม ผู้มีสติควบคุมเข้าไป งานอย่างนี้มันงานที่เป็นนามธรรมนะ เวลาพูดออกไปเป็นรูปธรรม แล้วเวลาเราฟังธรรมขึ้นมา เราก็คิดหมายเป็นโลกียปัญญา เราก็หมายว่าเป็นวัตถุใจ แล้วเราก็ทำไปตามประสานอย่างนั้นนะ เวลาจิตมันละเอียดเข้าไป จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา เห็นการชำระกิเลสของเรา เห็นไหม สิ่งนี้เป็นประโยชน์

ในศาสนาที่ธรรม ไปวัดได้ฟังธรรมๆ อย่างนี้ ธรรมที่ออกมาจากที่ว่ามันเป็นโลกุตตรธรรม มันไม่มีในโลกหรือ ในโลกที่ออกมาเป็นโลกียธรรม มันเป็นแบบสัญญาอารมณ์ มันเป็นความจำ มันเป็นเรื่องธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่ถ้าธรรมเป็นโลกุตตรธรรมมันเป็นอีกมิติหนึ่ง อีกมิติหนึ่งเลย มิติที่เราคาดหมายไม่ถึง แล้วพอเราไปเจอภาวะแบบนั้น มิติที่ไปคาดหมายไม่ถึงนะ มันจะไปทำลายสิ่งที่เป็นมิติ คือกาลเวลาของเรา ทำลายมิติใจ มิติที่เหนือกว่าจะทำลายมิติคือกาลเวลาของเรา แล้วจิตนี้จะพ้นจากกาลเวลาไป

นี่เวลาชำระกิเลสไปแล้ว จิตไม่มีกาลเวลา ไม่มีสิ่งใดทั้งสิ้นเลย นี่ถึงว่าวิมุตติสุขใจ ไม่มีขอบเขต สิ่งต่างๆ มีขอบเขตเครื่องวัดเครื่องตวงทั้งนั้น ทุกอย่างวัดคำนวณได้หมดเลย แต่นิพพานนี่คำนวณไม่ได้! นิพพานคำนวณไม่ได้ พ้นออกไปจากสิ่งต่างๆ ทั้งหมด แล้วอยู่ในหัวใจของเราที่มันโดนกิเลสควบคุมอยู่ แล้วมันทำลายกิเลสนี้ มันจะคำนวณไม่ได้เลย มันจะเป็นความสุขที่ไม่มีขอบเขต เอวัง